

handvollen kruislings over elkander gelegd en dan in bossen van zes handvollen bijeengebonden. Het is noodzakelijk de bossen niet al te stijf te binden.

Een bundel rijshout. Een bundel bankbriefjes. Hij greep een bundel postpapier en begon een brief te schrijven.

Ik heb vruchteloos naar een weg gezocht om het pak in Nederland te krijgen, zonder douaangeld te moeten betalen. Elke post brengt pakken en brieven aan. Een toegespeld pak, dat deze onder de arm hield.

349. BOS, WOUD.

Een vrij grote uitgestrektheid gronds, met bomen begroeid.

Bos is de gewone benaming.

Woud wordt vooral in de hogere schrijftaal gebruikt, als benaming van zeer grote, meestal in den vreemde gelegen streken, vanouds en van nature dicht met hoge bomen begroeid en in ongerepte staat gebleven, waaraan dus het bijdenkbeeld van woestheid eigen is.

Wij zijn aan de verkeerde kant het bos ingesreden. Velden, ingesloten door statige bossen. Huilen met de wolven waarmee men in het bos is.

De wilde dieren leven in de wouden.

350. BOVENAL, VOORAL.

Beide woorden duiden aan, dat men inzonderheid zijn aandacht moet schenken aan datgene, waarop zij betrekking hebben.

Bovenal ziet op het volstreckte, vooral op het betrekkelijke gewicht der zaak.

Men moet God beminnen bovenal. De Christen-godsdiensdienst was bovenal het voorwerp van hun haat.

Vergeet vooral uw plicht niet. Vooral nu moet ieder voorzichtig zijn.

351. BOVENDIEN, DAARENBOVEN, BUITENDIEN.

Deze woorden dienen om aan het vroeger vermelde nog iets toe te voegen, dat van enig gewicht wordt geacht en inaanmerking behoort te komen, en dat daarom afzonderlijk genoemd wordt.

Bovendien en **daarenboven** hebben betrekking op dingen van dezelfde orde (gelijkslachtige).

Buitendien slaat op dingen van een andere orde (ongelijkslachtige).

Gij geniet gezondheid, voorspoed, welvaart, geluk; wat verlangt gij nog bovendien? Twee doktoren en bovendien nog een paar studenten stonden de professor bij die operatie ter zijde.

Er kunnen evenwel nog andere drijfveren daarenboven in het spel zijn geweest. Omdat hij een aardiger footje had gekregen dan hij verwacht had, waar daarenboven zijn vader niet van wist.

Hij joeg de trouweloze dienstiknecht weg, en deed hem buitendien nog voor de rechtbank verschijnen. De regering, uit zichzelf afkerig van alle geloofsvervolgung, was buitendien beducht voor de toenemende invloed van de predikanten.

352. BRAAF, EERLIJK.

Van onbesproken gedrag.

Braaf duidt vooral op de inborst; wie braaf is, gehoorzaamt in handel en wandel aan de geboden van zedelijkheid, goede trouw en plichtsbef.

Eerlijk duidt meer op de handelingen: in overeenstemming met de goede trouw, niet leugenachtig of bedrieglijk.

Een braaf man zal altijd eerlijk handelen, maar een eerlijk man is nog niet altijd een braaf man.

Het zou mij stuiten onedel te spreken van een man die braaf was, maar wij pasten niet bij elkander. Gij zijt braaf en werkzaam.

Hij was arm maar eerlijk. De drukpers kan een eerlijke financiële onderneming doen vallen. Nu wist hij uiteen te doen heel die ingebeeld sluwheid, hoe hij 't de notaris ontworpen en ontstolen had en hoe hij 't al een eerlijk uitzicht had weten te geven. (STREUVELS)

353. BRAKEN, OVERGEVEN.

Braken is genuttigde spijs of drank, die door de maag teruggegeven wordt, door de mond onwillens ontlasten.

Overgeven wordt eufemistisch gebruikt voor **braken**.

Lauw water doet braken. Lust hebben om te braken.

Het kind begon zeer veel water over te geven. De zieke heeft reeds tweemaal overgegeven.

354. BREEKBAAR, BROOS, BROS.

Wat gemakkelijk gebroken kan worden.

Breekbaar zegt, dat het breken van iets weinig inspanning kost, zodat het spoedig breekt.

Broos is zeer licht breekbaar, licht barstende, teer en wordt vooral gezegd van harde lichamen en stoffen die van nature wienig vastheid hebben.

Figuurlijk heeft *broos* de betekenis van *vergankelijk*.

Bros is hetzelfde als *broos* en thans in de algemene taal in vele gevallen gebruikelijker dan dit; het heeft echter ook de bijbetekenis van *licht afbrokkelend*.

Glas, porselein en andere breekbare stoffen. Alles werd overhoop geworpen, en wat breekbaar was op de vloer aan stukken gesmeten.

Gegoten ijzer is altijd broos. Ach! wie durft u (aan de zee) zijn broze bark betrouwen? De mens is een broos wezen. De goederen dezer wereld zijn broos.

Die beschuit is heerlijk broos. Het koper wordt door de toevoeging van tin harder en smeltbaarder, maar tegelijk ook meer of minder broos.

355. BREKEN, VERBREKEN, VERBRIJZELEN, VERGRUIZEN, VERMORZELEN, VERPLETTEREN.

Veroorzaken dat iets (door een of meer plotselinge onzachte aanrakingen) op onregelmatige en gewelddadige wijze vaneengescheiden wordt.

Breken gebeurt niet altijd met opzet en ook niet steeds ten nade van de bezitter van het gebroken voorwerp.

Verbreken gebeurt altijd met opzet en wordt vooral gezegd van het breken van datgene, wat iemand belemmert in zijn vrijheid van beweging (boeien, enz.).

Verbrijzelen en **vergruizen** worden gezegd van voorwerpen, die aan kleine stukken uiteenspringen.

Vermorzelen en **verpletteren** zegt men van iets, dat in elkaar geperst of geslagen wordt.

Alsof men met een instinct om alles nu ook maar stuk te gooien en te breken in de wereld was gekomen! Zij had een mooie vaas gebroken. Het brood breken.

De gevangenen hebben eindelijk hun boeien verbroken. Hij verbrak de banden, die hem reeds zovele jaren gekluisterd hielden. Het zegel verbroken.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS